

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR KENTSEL YAŞAM AÇISINDAN SOSYAL SERMAYENİN ÖNEMİ

ELİF KARAKURT

Dr., Uludağ Üniversitesi,Sosyal Bilimler MYO

ÖZET

Kent; farklı kültürlerden ve farklı sosyo-ekonomik koşullardan gelen kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri coğrafi bir kendiliktir. Bu coğrafi kendilikte; farklı özelliklere sahip kentlilerin bir arada yaşamalarında, kentsel huzurun ve barışın sağlanmasında sosyal sermaye önemli bir bileşendir. Fakat 21. yüzyılda kentlerde farklı toplumsal sınıfların yaşam alanlarının birbirlerinden kesin çizgilerle ayrıldığı ve bireyler arasındaki iletişimin zayıfladığı gözlemlenmektedir. Bu durum sürdürülebilir bir kentsel yaşamın önündeki en önemli problemlerden birisidir. Sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanabilmesi; kentteki bireyler arasında güven, işbirliği ve iletişim ağlarının canlandırılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu süreçte kent yöneticilerinin, sivil toplum örgütlerinin ve bireylerin birlikte hareket etmesi gereklidir. Bir diğer ifadeyle kentsel yönetim olgusunun işlerliliği sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sermaye, Kentsel mekan, Mekansal ayrışma, Kentsel yönetim, Kentsel barış.

ABSTRACT

City is a geographical existence, where people with different cultures and socio-economic backgrounds live together. In this geographical existence; social capital is an important component ensuring people from different backgrounds live together peacefully. However, in the 21st century, it is seen that living spaces of different social classes in the cities are departed from each other with definite lines and the communication between individuals is weakened. This is one of the main problems in front of sustainable urban life. A

sustainable urban life can only be achieved by enabling trust, cooperation and improving communication between individuals in the city. Within this process, the executives of the city, non-governmental organizations (NGOs) and individuals should act in concurrence. In other words, operability of urban governance phenomenon should be provided.

Key Words: *Social capital, Urban space, Spatial segregasyon, Urban governance, Urban peace.*

GİRİŞ

21. yüzyılda kentlerde yaşayan kişilerin sayısının hızla artmasına paralel olarak kişilerin birbirleriyle iletişimleri azalmakta ve kişiler kamusal yaşamdan çekilerek özel yaşamlarını yüceltmektedirler. Bu süreçte kentlilerin birbirlerine olan güvenleri azalmış ve birbirlerinden korkar hale gelmişlerdir. Bir diğer ifade ile kentsel toplumda sosyal sermaye zayıflamıştır. Kentteki sosyal sermayenin zayıflamış olması, sürdürülebilir bir kentsel yaşamın önündeki en büyük tehditlerden birini oluşturmaktadır. Sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanabilmesi için, sosyal sermayenin güçlendirilmesi ve bunun kentsel toplumdaki tüm bireyler tarafından benimsenmesi gereklidir. Bu ise tüm kentlilerin kentsel yönetim süreçlerine dahil olmalarına, yaşadıkları kenti sahiplenmelerine ve kentlerinde barış ve huzurun sağlanması için birlikte hareket etmelerine bağlıdır. Bir diğer ifadeyle sosyal sermayenin güçlendirilmesi dolayısıyla sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanabilmesi için, kentsel yönetim süreçlerinin işlerlik kazandırılması gereklidir.

Sürdürülebilir bir kentsel yaşam açısından sosyal sermayenin önemini araştırıldığı çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmada ilk olarak sosyal sermaye kavramı ele alınarak, sosyal sermaye kavramının neleri içerdiği ve önemi ortaya konulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, içinde bulunduğumuz toplumsal koşullarda kentteki bireylerin birbirleriyle ilişkileri ve birbirlerine bakış açıları analiz edilecektir. Özellikle kentsel mekandaki, mekansal ayrışmanın sebepleri ve sonuçları ele alınarak, bu süreçte sosyal sermayenin kentsel mekandaki önemi irdelenecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, kentsel mekanda sosyal sermayenin güçlendirilmesi sürecinde, kentsel yönetimin uygulanabilirliği incelenecektir. Bu çerçevede kentsel toplumda sosyal sermayenin güçlendirilmesi için, kentsel yönetim olgusunun en önemli iki aktörü olan yerel yönetim birimlerinin ve sivil toplum örgütlerinin bu süreçteki rolleri araştırılacaktır.

1. SOSYAL SERMAYE KAVRAMI

“Woolcock ve Narayan’ın savına göre, sosyal sermaye bir terim olarak ilk kez Hanifan (1916) tarafından kullanılmıştır. Hanifan, toplumun katılımının eğitim ve okul performansını arttırmadaki önemini açıklarken, sosyal sermaye kavramını ortaya atmış; sosyal sermayeyi sosyal birimi oluşturan bireyler ve aileler arasında iyi beklentiler, arkadaşlık, sempati ve sosyal ilişki gibi çoğu insanın günlük yaşamında görülebilecek kavramlara dayalı olarak tanımlamıştır (Tüylüoğlu, 2006: 21).” Modern anlamda ise sosyal sermaye kavramı varlığını, Pierre Bourdieu’un sosyoloji (1980), Robert Putnam’ın siyasal bilimler (1993, 1996), James Coleman’ın eğitimsel sosyolojisi (1988) ve Francis Fukuyama’nın ekonomi tarihi ve sosyoloji (1996) ve Dünya Bankası’nın (Narayan ve Pritchett, 1997) makro düzlemdeki çalışmalarına borçludur.

Sosyal sermaye kavramı farklı disiplinler ve yaklaşımlar tarafından farklı kavramsal çerçevelerle sınırlandırılmakta, amaçlarına ya da kaynaklarına göre farklı sosyal sermaye tanımları tartışılmaktadır (Köse, 2004: 45). Sosyal sermaye ile ilgili olarak yapılan tanımlamaların temelinde “*sosyal dayanışma*”, “*güven*” ve “*işbirliği*” vardır. “Sosyal sermaye, tanıma ve karşılıklı tanışıklık ilişkilerinin azami veya asgari düzeyde kurumsallaşan sağlam bir ağ yapılanmasında, dürüstlüğe ve iyi niyete dayanan kaynakların toplamıdır (Bourdieu, 1986: 119)”. Fukuyama’ya göre, sosyal sermaye modern ekonomilerin verimli bir şekilde işlemesi için çok önemlidir, ayrıca istikrarlı liberal demokrasiler için de olmazsa olmaz koşuldur (Fukuyama, 1999). Bu anlamda sosyal sermaye ile ekonomik, politik ve sosyal kalkınma arasında doğrusal bir ilişki vardır (Trigilia, 2001: 18). Sosyal sermaye; bir toplumun üretkenliğini ve sağlıklı bir sosyal yapıya kavuşmasını sağlayan normlar, sosyal ağlar ve insanlar arası güven olarak tanımlanmaktadır. Sosyal sermayenin temelinde “insanların kendi bireysel ve topluluk hedeflerini gerçekleştirmeyi sağlayan ve toplumsal ilişkilere, yapılara ve kurumsal düzenlemelere içkin olan kural, norm, görev, karşılıklılık ve güven (Akdoğan, 2002: 72)” vardır. Bu yönüyle sosyal sermaye, mikro ve makro ölçeklerdeki sosyal ve ekonomik gelişmenin ayrılmaz bir bileşenidir (Şenkal, 2005: 3).

Toplumdaki güçlü bir sosyal sermaye, ortak hedefleri olan kişilerin, hedeflerine daha etkin ve verimli bir şekilde ulaşmalarını sağlar (Sporer, 2004; Baktır, 2006: 4). Bu bakış açısıyla sosyal sermaye, toplumdaki bireyler arasında *tutkal* işlevine sahip bir unsur olarak görülmektedir. Bu tutkal, insanların bir arada çalışmalarına, yaşamalarına ve bir şeyler paylaşmalarına imkan verecek bağların oluşmasını sağlamaktadır (Paldam, 2000: 2). Söz konusu tutkal, inançları, normları ve dinsel

inançları da içeren farklı sosyal olgu ve uygulamalarla açıklanmaktadır (Woolcock, 1998: 158-160).

Sosyal sermayenin üç boyutu vardır: yapısal, ilişkisel ve bilişsel. Bu boyutları sosyal sermayenin önemli kaynakları olarak değerlendirmek mümkündür.

- **Yapısal Boyut:** İnsanlar veya birimler arasındaki ilişki yapılarını ifade eder. Ağ yapıları, bağların niteliği, ilişki kalıpları bu boyutun inceleme alanı içindedir.
- **İlişkisel Boyut:** Etkileşim yoluyla insanların birbirleri arasında geliştirilmiş oldukları kişisel ilişkiler çeşitlerini anlatır. Güven, norm ve değerler bu boyut altında ele alınmaktadır.
- **Bilişsel Boyut:** Sosyal bir ağda yer alan insanların ortak bir yaklaşım veya anlayış geliştirip geliştirmediklerini inceler. Ortak dil, paylaşılan bir vizyon, hikayeler, ortak kimlik bu boyutun önemli elemanlarıdır (Özdemir, 2007).

Sosyal sermayenin yapısal, ilişkisel ve bilişsel boyutları birbirlerini etkiler; örneğin yapısal boyut bağlamında oluşan bağın niteliği, ilişkisel boyutta bireyler arasındaki güven düzeyini ve bilişsel boyutta bireyler arasında ortak dili etkileyebilir.

Sosyal sermayenin tanımlamasında farklı görüşler ve tezler bulunmaktadır. Sosyal sermayeyi anlamlandırma ile ilgili yapılan analizlerde ortaya çıkan tartışmalar şu şekilde özetlenebilir;

Tablo 1: Sosyal Sermaye ile İlgili Tartışmalar

Sorunsal	Tez	Sonuç
Sosyal sermayenin kolektif veya kişisel değer olması (Coleman, Putnam)	Sosyal sermaye kolektif bir değer olarak algılanmalıdır.	Kurallarla güveni birbirinden ayırt etmek güçleşir.
Toplumda bireyler arasında kapalı veya açık ağlar (Bourdieu, Coleman, Putnam)	Grubun bağları yoğun veya kapalı olabilir.	Toplumsal sınıflar arasında hareket yoktur veya farklı toplumsal sınıflar sadece kendi aralarında iletişim kurarlar.
Sosyal sermayenin fonksiyonelliği (Coleman)	Sosyal sermaye belirli eylemlerdeki etkiler yoluyla ortaya çıkar.	Totoloji oluşur.
Sosyal sermayenin ölçülmesi	Sosyal sermaye ölçülemez.	Sosyal sermaye deneyimsel olarak belirlenir.

Kaynak: Lin, 2001: 14; Burt, 2001: 37

Tablo 1’de sosyal sermaye ile ilgili çeşitli akademisyenler tarafından yürütülen tartışmalar ortaya konmuştur. Buna göre, Coleman ve Putnam, sosyal sermayeyi kolektif bir değer olarak algılamaktadır. Fakat neticede toplumsal yapıda kurullarla güvenin birbirinden ayırt etmek güçleşmektedir. Bourdieu, Coleman ve Putnam tarafından desteklenen bir anlayışa göre toplumda farklı sınıflar arasındaki ağlar kapalıdır, dolayısıyla aynı toplumsal sınıfta bulunan kişiler kendileri gibi olan kişilerle iletişim kurarken, diğerleri ile iletişim söz konusu olmamaktadır veya minimum düzeyde gerçekleşmektedir. Coleman tarafından öne sürülen bir teze göre, toplumda sosyal sermayenin aktif hale gelmesi her zaman mümkün olmamakta, sadece belirli durumlarda geçerli olabilmektedir. Son olarak tüm toplumlarda belirli kriterlere dayanarak sosyal sermaye ölçülemez, farklı toplumsal yapılarda farklı göstergeler ve süreçlerle sosyal sermaye deneyimsel olarak belirlenebilir.

Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalarda sosyal sermaye kavramını açıklamakta özellikle altı unsura dikkat çekilmektedir; “gruplar ve ağlar”, “güven ve dayanışma”, “kolektif çalışma ve işbirliği”, “bilgi ve iletişim”, “sosyal birleşme ve bütünleşme”, “yetki ve politik faaliyetler” (Grootaert, Narayan, Jones ve Woolcock, 2003: 13). Dünya Bankası tarafından söz konusu bu altı unsur temel alınarak bir toplumdaki sosyal sermayenin ölçülmesinde kullanılacak göstergeleri içeren bir liste geliştirilmiştir. Buna göre, bir ülkedeki ‘sosyal sermaye göstergeleri’ şunlardır:

- Demokrasi,
- Ülkedeki rüşvet oranı,
- Mahkemelerin bağımsızlığı,
- Grevler, öğrenci hareketleri, protestolar,
- Her 100.000 kişide kişi başına düşen tutuklu sayısı,
- Hükümete ve sendikalara olan güvenin derecesi,
- Kredi kullanılabilirliği,
- Kişisel özgürlük,
- Ülkedeki seçmen mevcudu ve bunların yerel topluluklara katılımı,
- Sosyal bağlamda etkinliklere katılım,
- Yetkilendirme ve temsil yetkisi oranları,
- Komşuluk - mahalle bağlantıları, aile ve arkadaşlık bağlantıları, iş bağlantıları,
- Çeşitliliğe (farklılığa) tolerans gösterme
(www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/Yayin/150%5Csosyal%20sermaye.PDF, 2006).

Putnam'a göre ise sosyal sermayenin göstergeleri şu şekildedir; sosyal eşitsizlik oranı, ekonomik eşitsizlik oranı, tolerans –hoşgörü–, vergi yükümlülüklerini yerine getirme oranı, sağlık hizmetleri, şiddet oranı, suç oranı, çocukların televizyon izleme oranı, çocuk sağlığı ve eğitim kalitesi (Putnam, 2000). Dünya Bankası ve Putnam tarafından yapılan çalışmalarda, toplumsal bir yapıda sosyal sermayenin ölçülmesine ilişkin belirli göstergeler belirlenmesine rağmen Harper, Prusack, Cohen gibi akademisyenler sosyal sermayenin ölçülemeyeceğini iddia etmektedirler. Buna göre, “sosyal sermayenin ölçülmesiyle ilgili yürütülen çalışmalar, çok az bir uyarılma ile tamamen ABD’den ithal edilen ölçümlere dayanmaktadır. Halbuki ilişkiler ve paylaşılan değerler yerel koşullardan kaynaklanmaktadır ve insanlar bunların etkilerini çok farklı şekillerde yaşamaktadırlar. Sosyal sermaye ile doğrudan ilgili olan şeylerin çoğu söze dökülmemiş ve ilişkiseldir, ölçüm ve sınıflandırmayı mümkün kılmaz (Field, 2006: 180).”

2. KENT VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ

Dünya üzerinde kentlerin ve kentlerde yaşayan kişilerin sayısı hızla artmaktadır. “Bugün yaklaşık altı milyar olan dünya nüfusunun iki milyara yakın bir kısmı kentlerde yaşamaktadır. 2050 yılına gelindiğinde, dünya nüfusunun dokuz milyara, kentlerde yaşayan nüfusun ise altı milyara yükseleceği tahmin edilmektedir (Bagchi-Sen, Cline-Cole, DeFilippis, vd., 2000: 5; United Nations, 1993). Kentlerde yaşayan nüfusun hızlı bir şekilde artmasıyla ‘sürdürülebilir kentleşme’ kavramı önem kazanmıştır. Temmuz 2000’de Berlin’de düzenlenen URBAN 21 Konferansı’nda sürdürülebilir kentleşme şu şekilde tanımlanmıştır: “Kentsel mekanda, –gelecek nesillere ilişkin sorumluluklar göz önünde bulundurularak– ekolojik, kültürel, politik, kurumsal, sosyal ve ekonomik bileşenleri içeren politikalarla, kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi sürecidir. Bu çerçevede sürdürülebilir kentleşmenin üç boyutu ön plana çıkmıştır; ekoloji, ekonomi ve eşitlik. Ekoloji; insan doğanın bir parçasıdır ve doğanın belirli bir sınırı vardır; bu çerçevede insanların faaliyetlerinde doğal varlıkların korunması ve inşasında belirli sorumluluklar dikkate alınmalıdır. Kentteki ekonomik aktiviteler ise, yerel değerlerin ve güvenin inşasında ve yeniden tanımlanmasında kamu yararına hizmet edecek nitelikte olmalıdır. Eşitlik bağlamında ise; toplumsal karar alma süreçlerinde toplumdaki tüm bireyler için fırsat ve yarar sağlayacak mekanizmaların işletilmesi gereklidir (www.rec.org, 2007).” Kentlerde ekonomi, ekoloji ve eşitlik düzleminde yürütülecek politikalarla sürdürülebilir kentleşme olgusu sağlanabilecektir. Bu süreçte kentin; farklı kültürlerden, farklı sosyal ve

ekonomik koşullardan gelen kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri coğrafi bir kendilik olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu coğrafi kendilikte; farklı özelliklere sahip kentlilerin bir arada yaşamalarında, kentsel huzurun ve kentsel barışın sağlanmasında sosyal sermaye önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal sermayenin ana fikri, sosyal iletişim ağlarının değerli bir servet olduğudur. İletişim ağları, sosyal bağlılık için bir temel oluşturur, çünkü sosyal bağlılık, karşılıklı avantajlar için –yalnız insanların doğrudan tanıdıklarıyla değil– bir kişinin diğerleriyle –tanımadığı kişilerle– ortaklaşa çalışmasını sağlar (Field, 2006: 16).

“Sosyal sermaye bir kişi veya kurumun elinde değildir; kişiler veya kurumlar arası ilişkiler ağında ortaya çıkar, ilişkiler devam ettikçe sosyal sermaye de artar. Bu açıdan sosyal sermayenin kurulması, karşılıklı güven, diyalog ve işbirliğine bağlıdır (Şenkal, 2005: 11)”. Sosyal sermayenin bu özelliği nedeniyle, kentteki kişiler arasındaki ilişkiler ağının güçlendirilmesi gerekmektedir. “Kentsel toplum, asla yan yana konulmuş bir atomlar yığından oluşmaz. Kentsel toplumun üyeleri, değişimin yapıldığı kısa anları daha derin ve daha ileriye yayan bağlarla birleşmiştir (Durkheim’dan aktaran Field, 2006: 16)” Jacobs, Durkheim ile paralel bir görüştedir. Buna göre Jacobs, kentsel mekanda kişiler arasında kısa anlarda kurulan ilişkilere dikkat çeker, örneğin sokakta veya parkta yürüyüş yapan kişilerin birbirleriyle kurdukları göz kontağının bile kent kültürünün geliştirilmesi açısından önemli olduğunu vurgular. Hatta Jacobs, kaldırımların ve parkların –kentsel kamusal alanların– amaçlarından birisinin de, çeşitli nedenlerle oralarda bulunan kişilerin birbirleriyle karşılaşmalarını ve birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlamak olduğunu ifade eder (Jacobs, 1992). Fakat kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerlerinin nüfusu arttıkça kişiler arasındaki ilişkiler de zayıflar. “Küçük yerleşimlerde kişilerin birbirleriyle kurduğu ilişkiler daha yoğun ve uzun sürelidir. Buralarda herkes birbiri hakkında bilgilere sahiptir. Büyük kentlerde ise, kentin kamusal alanlarında kişiler yüz yüze geldiklerinde aralarında doğal veya resmi hiçbir bağ kurulmaz. Dolayısıyla büyük kentlerde kişiler arası diyaloglar gittikçe azalır; bunun temel sebebi, kişilerin diğerlerini tanımamasıdır (Jacobs, 1992: 53-72)”. Büyük kentlerde, bireyler arasında ilişkilerin minimum düzeye ulaşmasına paralel olarak sivil dayanışma ve kişilerin birbirlerine karşı yükümlülükleri zayıftır (Putnam, 2000: 206; Rosero, Bixby, Collado ve Seligson, 2005: 5). Bir diğer ifade ile küçük yerleşim birimlerine oranla büyük kentlerde sosyal sermaye daha zayıftır.

2.1. Kent Coğrafyasında Toplumsal Sınıflar Arasında Mekansal Ayrışma

Göçlerle birlikte kentlerde yaşayan nüfusun hızla artmasına bağlı olarak kentler daha heterojen, katmanlı ve parçalanma eğilimi göstermektedirler. Kentlerdeki hızlı artan nüfusa paralel olarak bireyler arasındaki iletişimsizlik ve güvensizlik, sürdürülebilir kentsel yaşamın önündeki en büyük tehditlerden birisi haline gelmiştir. Bireyler arasındaki iletişimsizlik ve güvensizliğe bağlı olarak kentlerde farklı toplumsal grupların yaşamlarını sürdürdükleri iş, ikamet ve eğlence mekanları birbirinden ayrılmakta ve toplumsal gruplar arasında ayrışma hız kazanmaktadır (Ayata, 2003: 37). Farklı toplumsal gruplar arasında ortaya çıkmış ayrılmış alanlar, kendi içinde türdeş ya da toplumsal tabakalanma bakımından birbirine yakın grupları içeren fiziksel mekanlardır. Her bir ayrılmış mekan ise birbirinden farklı grupları içermektedir. Bu farklılık sadece nitelik farklılığını değil, aynı zamanda bir hiyerarşiyi de temsil etmekte ve çeşitli tabakalar toplumsal olarak birbirinden ne kadar uzaktaysa, mekanda yer alışları da birbirinden o kadar uzakta olmaktadır. Bu sürece, kentsel ayrımlaşma süreci denilmektedir (Erder, 2006: 35).

Kentsel mekandaki ayrımlaşmanın belirginleşmesi ile kentsel dokunun artan ölçüde kırılabilirlik kazanması, kentin cennetinde yaşayanları sahip oldukları lüks yaşam biçimini korumak için güvenlik harcamalarını arttırmaya yöneltmiştir. Kentin çevresinde oluşan üst gelir gruplarına ait yeni yaşam bölgeleri birer kale niteliğine bürünmüştür; etrafı duvarlarla çevrilmiş ve silahlı güvenlik sistemleri oluşturulmuştur (Ercan, 1996: 79). Böylelikle kentin iç kısımları ile banliyöler arasındaki güvenlik uçurumu giderek derinleşmektedir (Davis, 1996: 71). Kentsel elit, sahip olduğu lüks yaşamı kentin geri kalanından koruyabilmek adına yaşam alanlarını, üst seviyedeki güvenlik önlemleriyle donatmakta ve kentteki diğer kişilerle aralarına aşılması güç duvarlar örmektedir, bu durum farklı toplumsal sınıfların birbirleriyle olan iletişimlerinin minimum seviyeye inmesinin alt yapısını oluşturmaktadır.

Kentsel kamusal alanda bilinmeyen olgusunun her geçen gün artması ve bilinmeyenden kaynaklanan kentsel korkuların yarattığı baskıyla kişiler, kamusal yaşamdan çekilmekte ve özel yaşamlarına dolayısıyla evlerine daha çok değer vermektedirler. Orta gelir grupları da kentin karmaşasından kaçabilmek için kent merkezi dışında inşa edilen bölgelerde konut edinme yarışına girişmişlerdir. Kooperatifler ya da uzun vadeli düşük faizli konut kredileri orta gelir gruplarının bu gereksiniminin karşılanmasında en önemli araçlardır. Böylece orta gelir

grupları da 'ideallerindeki ev'e ulaşmak için kent dışındaki yaşam bölgelerine taşınmaya başlamışlardır (Öncü, 1999: 30).

Kentsel mekandaki ayrışma, özellikle üst gelir gruplarının kentsel mekandaki davranışlarıyla belirginlik kazanmıştır. Üst gelir grupları için kendileri gibi olan –ekonomik, sosyal ve kültürel kriterler vb. açısından– diğer kişilerle birlikte olma istediği önem arz etmektedir. Üst gelir gruplarının yaşam alanları, özerk bir yaşam tarzını da beraberlerinde geliştirmektedirler. Kendi lokantalarından, marketlerine, spor merkezlerine, barından sinemasına kadar kendilerine yeten bir donanıma sahiptirler. Bu durum ise beraberinde, üst gelir gruplarının yaşamayı tercih ettikleri sitelerin kentle bağlarını minimum seviyeye getirmektedir. Bu bölgede yaşayan kişiler, işyerlerinden, alışveriş merkezlerinden veya kent merkezlerinden arabalarına binerek çevre yolları sayesinde konutlarına ulaşmaktadırlar. Arabaları içinde, kentin diğer yerleşim yerleri arasından hızlı bir şekilde geçmekte, dolayısıyla kentin geri kalanıyla aralarında hiçbir iletişim kurmadan yaşamlarını sürdürebilmektedirler. "Buralarda yaşayanlar duvarlarla çevrilmiş topluluklarda yaşarlar, kentin geri kalanı ile ilgili herhangi bir coğrafi düzlemine mekansal olarak dayanmazlar. Üst gelir grupları, mikro seviyelerde kendi çevrelerini yaratırlar ve kontrol ederler (Marcuse ve Kepmen; 2000: 254)." Bu bölgelerde sunulan yaşam tarzı; çoğulculuktan çok uzak, dışlayıcı bir kent kimliği üzerine oturmaktadır (Bartu, 2001: 148). Üst gelir gruplarının kurdukları içe kapalı yerleşimlere, 'korunaklı adacıklar' (Calderia, 1996), 'korunaklı bölgeler' (Aksoy ve Robins; 1994), 'villa gettolari' (Şenyapılı, 1998), gibi terimler önerilmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu; 2001: 148).

Kent üzerine yapılan araştırmalar, banliyö tarzı yerleşim bölgelerinde, sadece mekansal farklılaşma değil ayrıca sosyal ve kültürel farklılaşmaların da yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu tür yerleşim bölgelerinde oturanların, kentin geri kalanından farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip oldukları ve farklı bir toplumsal kimlik geliştirdikleri gözlenmektedir (Savage ve Warde; 1993:63-95).

Kentsel mekanda sosyal ve ekonomik kriterlere göre ayrılmış konut çevreleri, kendi içlerinde heterojen olmakla birlikte 'diğerleri'nden oldukça kalın çizgilerle ayrılmaktadır (Ayata ve Ayata, 2000: 171). Bu durum kentlerde, mekansal farklılaşmayı beraberinde getirmektedir. "Kentsel mekanda toplumsal gruplar arasında gözlenen yarıma, kentsel kimliğin bütünlüğünü yitirşi anlamına gelmektedir (Nalçaoğlu, 1999: 63)". Kentsel mekanda tavırların oluşumu, belirli bir kentsel bağlamdaki uyarı konfigürasyonuna bağlıdır. Bir kez kültürel heterojenlik gelişince ve harekete sosyal engeller dayatılınca, kent sistemi içinde kültürel

farklılaşmalar hızla büyür (Harvey, 1988: 82). Aslında kentsel mekanda her zaman için var olan toplumsal gruplar arasındaki bölünme, 21. yüzyılda daha belirgin hale gelmiştir. “Giderek birbirinden kopan ve gettolaşma eğilimi gösteren farklı bölgeleriyle kentlerin sosyal ve mekansal olarak çok büyük refah ile çok derin yoksulluk alanlarını içinde barındırması, toplumda gerilimi arttıran bir kutuplaşmayı da gündeme getirmektedir (Doğan, 2001: 104).”

2.2. Kentsel Yönetim Süreçlerine Dahil Ol(a)mayan Bireyler

Kentsel mekanda yer alan alt ve alt – orta gelir gruplarının en önemli problemleri; barınma, işsizlik ve güvenlidir. Kendilerine sağlıklı ve insana yakışır koşullarda barınma imkanı ve kentsel ekonomik yapıda formal süreçlerde iş bulamayan kişilerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

Kentte yaşayan bireyler, yetkililerin kentsel sorunlara yeterli çözümler sunamamaları nedeniyle kendi imkanları ölçüsünde bu sorunları çözmeye kalkışmaktadırlar: barınma amaçlı gecekondular, toplu taşıma amaçlı dolmuşçuluk, alternatif bir iş imkanı olarak işportacılık vb. Bireylerin kentsel mekana tutunabilmek adına geliştirdikleri mekanizmalar içinde, en dikkat çeken ve kentsel mekânın şekillenişinde en etkili olanı gecekondulardır. Kırdan kente göç eden kişilerin oluşturdukları, “...gecekondular bölgeleri, kentin en dışını oluşturan çemberlere, ağ üzerindeki yeni düğüm noktaları olarak, dizisel bir tarzda eklenmektedir (Keyder, 2000: 179).” Türkiye’de “1950’li yıllardan sonra kırsal alandaki yapı değişikliğine bağlı olarak emek – yoğun işletme düzeninde nüfusun önemli bir kesimini kente itmesine karşın, savaş ekonomisine göre dağılan yatırımlarından fazla bir pay alamayan kentler bu işgücünü kabule hazır değildir. Kır *‘itiyor’* ama kent özellikle *‘çekmiyordu’*. Kırdan göçen deneyimsiz ve becerisiz tarımsal işgücünü istihdam edebilecek iş kolları yoktu. Beceri ve deneyim istemeyen marjinal iş kolları ile inşaat işleri bunlara açık tek istihdam alanlarıydı (Şenyapılı, 2004: 124).” Böylece kırdan kente göç eden kişilerin kentle ilgili ilk deneyimleri, bu mekanlarda geçmekte ve şekillenmektedir. “Göç eden kişiler davranış açısından *çekingen*, *ürkek*, hatta yasadışı bir eylemde bulunduğundan güvenlik güçlerinden *korkan*, o nedenle gözden irak yerler seçen, bu seçimden dolayısıyla da *yabancılık* çeken bireylerden söz etmek olasıdır (Gürel, 1999: 135).”

Coleman ve Putnam sosyal sermayenin boşanma, ayrılma ya da göç gibi akrabalık bağlarında kopukluğa yol açan süreçler nedeniyle

zayıfladığını iddia etmektedirler. Buna göre aileler akrabalarıyla, arkadaşlarıyla ve diğer tanıdıklarıyla var olan iletişim ağlarını arkalarında bıraktıklarında sosyal sermayelerinin değeri düşmektedirler (Field, 2006: 157). Fakat gerek Türkiye'deki kırdan kente yaşanan göç süreçlerinde gerekse gelişmiş ülkelere yapılan göç süreçlerinde, akrabalık bağına ilintili olarak ele alınan yapıların şekil değiştirerek hemşerilik bağları temelinde yeniden yapılandığı gözlenmektedir. "Ağlar göç kararlarında önemlidir. Örneğin zincirleme göç terimi, yeni göçmenlerin uyumlarını kolaylaştıracak kaynakları sağlayan ve aynı zamanda nakit para ve vasıf gibi diğer kaynakların yokluğunu kapatmaya yardımcı olabilecek tanıdıkların olduğu bir yer arama eğilimleri tanımlanmaktadır (Field, 2006: 158-159)." Göç edenler, kente yerleşme ve kentsel yaşama eklenme ile ilgili gereksinimlerini (konut, iş, sağlık, sosyal güvenlik vb.) büyük ölçüde enformel mekanizmaları ve ilişkiler ağlarını kullanarak çözmektedirler (Erder, 2002: 43). Bu süreçte göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husus vardır, göçlerle birlikte sonradan kente gelen kişilerin kentle bütünleşmelerinde hemşerilik olgusu önemlidir, fakat yeterli değildir. Kentle bütünleşemeyen, göç ettiği yerin kültürünü koruyan, hemşeri grupları dayanışması yoluyla varlığını devam ettirmeye çalışan kişiler; kentsel yönetim süreçlerine dahil olmaktan daha çok, kentte yaşamlarını sürdürme ve kente tutunma çabası içine girmektedirler. Bunun sonucu olarak göçmenler için, kentin yönetiminde söz sahibi olmak ve kenti sahiplenmek düşüncesi ikinci planda kalmaktadır. Bu bireylerin kentteki yaşam biçimleri; kentsel yönetim sürecinin dışında kalmalarına, dolayısıyla kenti ve kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmamalarına ve kentle aidiyet ilişkilerini kuramamalarına neden olmaktadır.

2.3. Kentsel Barış ve Sosyal Sermaye

Türkiye'de kırdan kente göç eden kişilerin sayısının artmasına bağlı olarak kentsel mekanda kendisine yer bulamayan kişilerin sayısı da her geçen gün artmaktadır. Formal mekanizmalar içinde konut ve iş bulmayan kişilerin bir kısmı, kentte yaşamlarını sürdürebilmek adına informal mekanizmalara başvurmaktadır. Kentsel mekanda barınma amaçlı gecekondu tarzı konutların yapılması, kişilerin geçimlerini enformel işlerle sağlamaları, kentteki sosyal ve ekonomik koşullara adapte olamayan parçalanmış aileler ve bunun sonucu ortaya çıkan evsiz çocuklar, sayısı her geçen gün artan kap – kaçların varlığı ve diğer kent suçlarının sayısının yükselmesi, vb. söz konusu informal mekanizmaların örnekleridir. "Göçle büyüyen az gelişmiş toplumların

kentlerinde, modern sektörlerde istihdam imkanı olmadığı zaman yoksulluk kültürü ortaya çıkmaktadır. Bu kesimin bir yoksulluk kültürüne sahip olduğunu ve koşullar değiştikçe bunalımlı ve sadece anlık yaşamaya önem verdikleri, geleceğe ise önem verilmediği görülür (Kıray, 1982: 59).”

Kentlerde göçlere paralel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel kutuplaşmanın artması, söz konusu informal mekanizmaların meydana gelme sebeplerinden biridir. (Lo ve Yeung, 1998: 11). Kente yönelen yoğun göç ile birlikte kentte ‘bilinmeyen’ olgusu giderek artmıştır. Bu durum özellikle orta ve üst gelir gruplarının kentsel kamusal alanı terk ederek kendi kabuklarına çekilmelerine neden olmuştur. Sennett’in ifadesiyle, “... şehirler insanlarla doldukça bu insanlar birbirleriyle işlevsel bağlarını yitirmeye başladılar. Kentlerde daha fazla yabancı vardır ve daha yalıtılmış durumdadırlar. Bu yoğun insan akını ile kentsel yaşam gittikçe renksizleşmekte ve nihayet kamusal alan ortadan kaybolmaktadır (Sennett, 1996: 176).” Bilinmeyenin verdiği korkuyla yükselen özel yaşam anlayışı sonucunda orta ve üst gelir grupları, kent içi alanların negatif özelliklerinden uzak, ama kente yakın bölgelerde oluşturulmuş olan banliyölere taşınmaya başlamışlardır. Bir zamanlar kentlerin kurulmalarına neden olan korkuların yerini, 21. yüzyıl kentinde ‘kentsel korkular’ almıştır; ‘içerideki düşman’a ilişkin korkular. Bir zamanlar kentin etrafını saran duvarlar artık çok farklı yönlerde şehri boydan içeriden bölmektedir. Kontrol altındaki bölgeler, belli kişilerin girişine izin verilen kontrol altındaki kamusal mekanlar, kapılarda silahlı bekçiler ve elektronik olarak işleyen kapılar; bütün bunlar artık kent kapılarının altında pusuya yatmış yabancı ordular yada yol çeteleri, çapulcular ve büyük oranda bilinmeyen öteki tehlikelerden çok, istenmeyen hemşerilere karşı alınmış önlemlerdir (Baumann, 1999: 57). Neticede kente / kentliliğe ait ortak paylaşımlar miadını doldurmuştur (Zukin, 1995: 2).

21. yüzyılda kentlerde düalist ve trialist mekansal oluşumlar ve sosyal yapılanmalar ortaya çıkmaktadır. Kentlerde ortaya çıkan bu çoklu mekansal oluşumlar ve sosyal yapılanmalar nedeniyle beliren güvensizlik duygusu, bireyler arasındaki ‘ağların güçlendirilmesi’ yoluyla azaltılabilir. Sosyal sermaye, farklı özelliklere sahip kişiler arasında köprü kurma fonksiyonunu yerine getirebilir. Toplumdaki sosyal sermaye yapıları sayesinde, kişiler, kendilerinden çok farklı bir döngüde hareket eden diğer kişilerle bağ kurabilirler. Bu noktada sosyal sermaye literatüründeki ‘güçlü bağlar’ ve ‘zayıf bağlar’ ayrımı açıklayıcıdır. Buna göre, benzer özelliklere sahip kişilerin birbirleriyle kurdukları ilişkiler güçlü bağlar yoluyla olurken, zayıf bağlar farklı sosyal ve kültürel

geçmişlerden gelen insanları bir araya getirir (Field, 2006: 93). Bu anlamda kentteki bireyler arasındaki iletişimin canlandırılması ve işbirliğinin artırılması amacına, sosyal sermaye literatüründeki zayıf bağlar daha çok hizmet etmektedir. Putnam, bireyler arasındaki ağların ve güven unsurunun güçlendirilerek kentlerdeki suç oranlarının düşürülebileceğini ve kentsel güvenliğin sağlanabileceğini iddia etmektedir. Bu düşünceye göre, kentteki kişilerin birbirlerini iyi tanımadıkları, özellikle genç yaşta kişilerin gözetiminin ve toplumsal katılımın az olduğu yerlerde suç oranının arttığı görülmektedir. Bu sorun sosyal sermaye ağlarının canlandırılması yoluyla çözümlenebilir. “Sosyal sermaye, henüz kentlerdeki suç unsuru ortaya çıkmadan kişilere gerekli güveni ve saygıyı verebilir. Toplumsal yapıda canlandırılan iletişim ağları yoluyla kişilerin topluma entegre olmaları teşvik edilerek özgüven ve statü duygusu kazanmaları ve bunun sonucunda şiddete yönelme ihtimallerinin ortadan kalkması da sağlanabilir (Field, 2006: 86)”. Bu çerçevede kentteki farklı sosyal ve kültürel özellikteki bireylerin gerek yönetim birimleri gerekse sivil toplum hareketlerinin gerçekleştirecekleri çeşitli aktivitelerle bir araya getirilmesi ve birbirlerinin farkına varmaları sağlanmalıdır. Böylece Durkheim’in dile getirdiği gibi bireyler arasında kurulan kısa ama derin ilişkilerle bireyler arasındaki bağlar sağlamlaşabilir.

3. KENTSEL MEKANDA SOSYAL SERMAYENİN GÜÇLENDİRİLMESİ SÜRECİNDE KENTSEL YÖNETİŞİMİN UYGULANABİLİRLİLİĞİ

Sosyal sermaye; toplumu bir arada tutan değerler, toplumun politik, sosyal ve ekonomik alanda gelişmesini etkileyen örfler, adetler, gelenekler, görenekler, insan ilişkileri, iş bağları ve kanunların bütününden oluşmaktadır. Sosyal sermaye toplumun dokusunu bir arada tutan, toplumdaki birlik ve beraberlik duygusunu güçlendiren, ortak akılla ortak amaçlar belirleyen ve bu doğrultuda sürdürülebilir bir gelişim sağlayan güçtür. Sosyal sermaye bu özelliği itibari ile sürdürülebilir kentsel yaşamın sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Kentsel gelişim politikalarında sosyal sermaye kavramına, ‘sosyal bütünleşme’ aracı olarak anahtar bir rol yüklenmiştir. Sosyal sermayenin bu rolü yerine getirebilmesi için, yerel kaynakların hareket geçirilmesi bir diğer ifade ile özel sektör kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimleri arasında yakın işbirliğinin sağlanması gereklidir (Mayer, 2003: 123-124). Kentlerde sosyal sermayenin güçlendirilmesi ve geliştirilmesinde dolayısıyla kent bireyleri arasındaki iletişim ağını

canlandırma, kentsel yaşam kalitesini yükseltme ve kentsel barışı sağlamada merkezi yönetim birimlerine, kent yöneticilerine, özel sektör kuruluşlarına ve sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir. Bu ise, kentsel yönetim olanaklarını ve araçlarını geliştirerek bunları kent bütününe yaymakla sağlanabilir.

3.1. Kentsel Yönetişim

Yönetişim, ilk olarak ve teknik anlamda Birleşmiş Milletler tarafından kullanılmıştır (Gündoğan, 2004: 15). Türkçe’de kavramın karşılığı *yönetişim (governance)* olarak yaygınlaşmıştır (Çukurçayır, 2003: 260). BM Kalkınma Programı’nda tanımlanan yönetim algılaması şu şekildedir; “İyi yönetim, bir ülkedeki ekonomik, siyasal, siyasi ve idari otoritenin her düzeydeki işlemleri yürütmesidir. İyi yönetim, vatandaşların ve toplumsal grupların kendi çıkarlarını ve yasal haklarını korumak için gerekli mekanizmalara ve kurumlara sahip olmalarını gerektirir (UN Development Programme, 1997).” Yönetişimi oluşturan temel unsurlar şunlardır; katılım, hukuk devleti, şeffaflık, duyarlılık ve hesap verebilirlik, yerinden yönetim, etkinlik, verimlilik ve demokratik yapılanmadır (Gündoğan, 2004:17-21).

1992 tarihli Avrupa Kentsel Şartı’nda halkın yönetsel süreçlere katılımı, kentsel sosyal sermayenin gelişmesinde bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Şarta göre; “Bir kentin yönetimi; önerilen idari işlemlerden ve kararlardan, hakları ve malvarlığı önemli ölçüde etkilenen kişilerin bu işlemler ve kararlar doğrultusunda bilgilendirilmesini, görüşlerini duyurmasını sağlamalıdır. Böylece bireyler karar alma süreçlerinin aktif parçaları haline gelebilirler (www.nilufer-bld.gov.tr, 2006).” Bu anlamda kentsel yönetim olgusu; kent düzleminde yönetsel karar alma süreçlerine kent yöneticilerinin yanı sıra sivil toplum örgütlerinin, özel sektör kuruluşlarının ve bireylerin dahil olduğu; bunlar arasında etkileşimin ve işbirliğinin var olduğu bir yönetim anlayışı olarak tanımlanabilir. Kentsel yönetim, kent ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi yapılandırmak için bir araç olarak görülmektedir (Tağmat, 2002).

Kentli yurttaşların, kentsel yönetim süreçlerine dahil olmalarını sağlayan çeşitli mekanizmalar mevcuttur. Bunlar; halk oylaması (doğrudan demokrasi), halk toplantıları, meclis toplantılarına katılım, danışma kurulları, kent konseyleri (meclisleri), planlama çemberleri / forumları, yurttaş kurulları, gelecek atölyeleri, yuvarlak masa toplantıları, kamuoyu yoklamaları, iletişim (internet) demokrasisi (Coşkun ve Sezer, 2004: 283-285) şeklindedir.

Bugün Türkiye’de 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam nüfusun %64.9’u kentlerde yaşamaktadır. Ülke nüfusunun çoğunluğunun kentlerde yaşamaya başlamasıyla birlikte kentsel yönetim olgusu önem kazanmıştır. Fakat kentlerde yaşayan nüfusun sosyal ve ekonomik yapısı diğer bir ifadeyle kentteki sivil oluşumların yapısı incelendiğinde kentsel yönetimin uygulanabilirliği konusunda çeşitli problemlerin var olduğu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu problem kentsel toplumdaki mevcut sivil oluşumlarla açıklanabilir. Türkiye’de kentsel mekanda var olan sivil oluşumları üç grupta toplamak mümkündür.

Kentteki sivil oluşumlardan birincisi, kırdan kente göç süreçleriyle açıklanabilecek hemşerilik gruplaşmalarıdır. Kırdan kente göçenlerin hızı ve büyüklüğü ile göç edenlerin kentte yer alış tarzı, bu psiko – sosyal süreçlerle ilişkilendirildiğinde kentsel yönetim bağlamında ortaya problematik bir durum çıkmaktadır. Türkiye’de büyük kentlerin periferik bölgelerinde, hemşerilik bağlarına göre şekillenen gecekondu semtleri, kentin merkeziyle bütünleşemeyen ‘getto’lara dönüşmektedir. Bu oluşum, özü gereği çoğulcu olmayan köylerin kente taşınması anlamını taşımaktadır. Burada görünüşteki çoğulculuk, bir çokluk olmaktan öteye gidememektedir (Bilgin ve Göregenli, 1996: 49). Kentleşmenin çok hızlı olduğu bir dönemde, kente uyum sorunlarıyla karşılaşan kişiler, kente geldikleri yere göre isim alan hemşeri gruplarını oluşturmaktadırlar. “Aynı yörelerden gelenler aynı yerlere yerleşerek kent çevresinde kendi içinde kapalı “kültür odacıkları” oluşturmaktadır. Herhangi bir mahalle ya da semt ölçeğinde olan bu odacıklar o insanların terk ettikleri yörelerin küçük bir modeli olmaktadır. Böylece Erzurumlular, Erzincanlılar, Sivaslılar, Rizeliler görünürde kentlerde ama gerçekte her biri kendi ‘memleketlerinde’ yaşamaktadırlar. Bu durum insanların kente intibaklarını engelleyen önemli bir nedendir. Bugün büyük kentlerde bu gruplaşma açık şekilde görülmektedir. Öyle ki artık ilçeler veya mahalleler bile göçle gelen insanların ait oldukları illere göre tasnif edilmektedir (Es ve Güloğlu, 2006)”. Hemşerilik olgusu, kente değişik zamanlarda gelenleri, kente uyumda değişik düzeylerde başarı gösterenleri çapraz kesen bir oluşumdur. Genellikle kültürel kimliklerin korunması gibi bir görüntü içinde olsalar da ciddi talepleri yoktur; temelde kente gelenlerin kente uyumunu, birbirinden destek talebinde bulunulmasını kolaylaştıran bir gruplaşmadır (Tekeli, 1996: 24-25). Sosyal sermaye literatüründeki ‘güçlü ağ’ yapılanmaları yoluyla hemşerilik temelinde şekillenen gecekondu semtlerinde, benzer kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklere sahip kişiler üzerinde kimlik / birlik temelli bir dayanışma mekanizmalarının ortaya çıktığı gözlenmektedir.

Hemşerilik gruplarında gözlemlenen söz konusu dayanışma mekanizmaları; bireylerin kentsel mekana tutunabilmeleri ve kente uyumlarının sağlanması kaygıları çerçevesinde şekillenmektedir. Gecekondu mahallelerinin sakinlerini oluşturan gruplar, kentteki toplumsal yapıya sonradan katılan ve düşük toplumsal statüsü –sosyal ve ekonomik kriterler açısından– gruplar olmaları nedeniyle, ekonomik ve toplumsal olarak sonradan katıldıkları toplumda işlevleri belirli ve sınırlıdır (Erder, 2006: 62). Kentin çevresinde kent hukuku dışında oluşan gecekondu yerleşimlerinde yaşayanlar, kente eklenme, meşrulaşma ve yaşadıkları alanların yaşam kalitesini yükseltme ile ilgili taleplerini ya gizli mekanizmalarla ya da çeşitli gösterilerle talep etme yolunu seçmektedirler (Erder, 2002: 15). Bu bireylerin talepleri, geniş bir perspektifte kentsel yönetim süreçlerine müdahale etme ve bu süreçlerde söz sahibi olma boyutuna ulaşmamakta, sadece yaşam alanlarını koruma ve meşrulaştırma çabası ile sınırlı kalmaktadır. Neticede hemşeri gruplarının, kentteki yaşam tarzları, kentle kurduğu ilişkiler ve kentlerdeki konumlarının bir sonucu olarak, kentsel yönetim süreçlerine dahil olamamakta ve kentsel yönetim süreçlerinin dışında kalmaktadırlar.

Türkiye’de kentlerde hemşerilik grupları dışında etkili hale gelen bir başka gruplaşma, dini tarikatlar çevresinde gelişmektedir. Bunlar örgütlü, belli liderlikleri, belli yaşam biçimi talepleri olan gruplardır. Bu grupların kimlik talepleri ön plandadır ve bu yönde kent yönetimi üzerinde baskı oluşturmaktadırlar.

Türkiye’de kentlerde görülen diğer örgütlenme biçimleri; sanayileşen topluma özgü iş adamları dernekleri, ticaret ve sanayi odaları, meslek odaları, dernekler, vakıflar, kooperatifler vb. tarzı örgütlenmelerdir. Bu örgütlenmeler, kentsel yönetim süreçlerini taraf olmak adına çeşitli girişimlerde bulunarak seslerini duyurmaktadırlar. Bu şekilde ortaya çıkan sivil oluşumların temel kaygısı; kentsel mekanda yönetim olgusunun işlerlik kazanması ve kentlerde katılımcılığın artırılmasından ziyade kentsel yönetim süreçlerine kendi çıkarları doğrultusunda yön verebilmek ve bu çerçevede kentsel yönetim süreçleri üzerinde etkili bir baskı mekanizması oluşturmak şeklinde olmaktadır.

Yukarıdan sayılan baskı gruplarının kent yönetimine yönelik eylemlerinin amacına ulaşabilmesi için Türkiye’de yönetim olgusunun yerleşmesi gereklidir. Sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimleri arasındaki etkileşimli ağ yapılanmalarının yoğunluğu, yerel yönetim politikalarının başarılı olmasında birinci derecede etkilidir (Wallis ve

Dolery, 2002: 10). Türkiye’de ise yerel yönetim birimleri ile sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği yeni yeni gelişmektedir.

3.2.Sosyal Sermayenin Geliştirilmesinde Yerel Yönetim Birimlerinin Görevleri

Kentsel yaşamın sürdürülmesinde en etkili aktör olarak ön plana çıkan yerel yönetim birimlerinin, kentsel sosyal sermayenin geliştirilmesi ve kentteki bireyler arasındaki güvenin artırılması, dolayısıyla kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi adına üstlenmesi gereken bir takım sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar şu şekildedir (Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Giderilmesi Bölgesel Konferansı, 2005);

- Yerel ihtiyaçlara cevap verebilmek, sorumluluklarını yerine getirebilmek ve yönetimde şeffaflığın sağlanması,
- Kurumsal güçlendirme, kapasite artırımı ölçütlerinin tanımlanması ve uygulanması,
- Yerel halkın ihtiyaçlarına yönelik, bölgenin kaynakları doğrultusunda bölgeye özel gelir getirici projeler ve kalkınma modelleri geliştirilmesi,
- Yoksullukla mücadele stratejisine uygun, bölgesel yoksullukla mücadele politikalarının geliştirilmesi,
- Bölgesel kurullar – konseyler kurulması yoluyla bölgede yerel halkın katılımının desteklenmesi,
- Yerel basının önemli bir ortak olarak kabul edilmesi ve ortak projelerin yapılması,
- Yerel aktörler arasında işbirliklerinin eğitim programları yoluyla desteklenmesi,
- Kentsel yönetim olanaklarının artırılmasını sağlayıcı yeni araçların geliştirilmesi,
- Kentlilerin yönetim süreçlerine daha aktif bir şekilde dahil olmalarını engelleyen yönetsel, siyasi, teknik ve sosyo – kültürel unsurları azaltacak çözüm önerilerinin geliştirilmesi,
- Kentteki bireylerin ortalama yaşam sürelerini arttıracak sağlık politikalarının geliştirilmesi,
- Kentteki sosyo – ekonomik ve fiziksel olarak dezavantajlı kişilerin kentteki diğer kişilerle eşit haklardan yararlanmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması,
- Kentteki çöküntü bölgelerinin iyileştirilmesi,

- Kentte yeni istihdam olanaklarının yaratılması,
- Kentteki okur-yazarlığın yükseltilmesi amacıyla eğitim politikalarının üretilmesi.

Türkiye’de yerel yönetimlerin yukarıda sayılan sorumlulukları tek başlarına yerine getirmeleri, gerek yasal ve yönetsel açıdan gerekse sosyal ve ekonomik donanımlar açısından mümkün değildir. Bu süreçte sivil toplum örgütleri, kentsel sosyal sermayenin geliştirilmesinde yerel yönetimlere yardımcı olan en önemli kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle sosyal sermaye literatüründe kentlerde farklı sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklere sahip kişiler arasında sosyal bütünleşmenin sağlanmasında, yerel yönetim birimleri ve sivil toplum örgütleri arasında güven ve toplum temelli işbirliğinin sağlanması oldukça önemlidir (Mayer, 2003: 126-127). Bu işbirliği, hem kentsel gelişim politikaları açısından hem de kentlerde kutuplaşma ve dışlanma süreçlerinin ortadan kaldırılması için gereklidir.

3.3. Sosyal Sermayenin Geliştirilmesinde Sivil Toplum Örgütlerinin İşlevi

Bir ülkede sivil toplum geleneğinin mevcudiyeti, sosyal sermayenin geliştirilmesi açısından önemli bir ilerleme olarak kabul edilmektedir. Sivil toplum örgütleri; sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan bir çok fonksiyonu yerine getirmektedirler. Özellikle kamu kuruluşlarının yetersiz kaldığı durumlarda sivil toplum örgütleri, devreye girerek sosyal yönü ağır basan yardım ve dayanışma faaliyetlerini yerine getirmektedirler. Sosyal sınıflar arasındaki farklılıkların ve toplumdaki servetin önemli bir kısmının, sosyal bir mülkiyet kategorisine aktarılması, özel teşebbüse dayalı sistemlerde görülen sosyal sınıflar arası çatışmaları hafifleterek yumuşak, sosyal ve insancıl bir piyasa ekonomisi modelinin gerçekleştirilmesine yardımcı olabilir. Diğer bir deyişle, böyle bir uygulama çalışanlarını ortak olarak kabul eden, ayrımcılığa karşı çıkan, demokrasiyi uygulayan ve her zaman organizasyonel güç kullanan etkili bir organizasyon olabilmenin mümkün olduğunu göstermektedir (Clarke, 2000: 885; Şenkal, 2005: 17). Sosyal sermaye kavramı, toplumlarda sosyal ilişkilerin şiddetine ve niteliğine gönderme yaparak, sivil toplumla ilgili yapılan analizlerde de kullanılmaktadır (Putnam, 1995: 67-69).

Sivil toplum anlayışının gelişmesi sosyal politika açısından kendi kendine yardım mekanizması olarak toplumdaki sosyal sermaye potansiyelini harekete geçirmek anlamında önemli bir araçtır. Genel olarak değerlendirildiğinde sivil toplumun, sosyal politikanın

üretmesinde iki önemli etkisi vardır. Birincisi, sosyal politikanın yönlendirilmesi anlamında hükümetlere baskı yapmak, diğeri de toplumdaki mevcut sosyal sermaye dinamiklerini harekete geçirerek sosyal politikayı kendisinin üretmesidir (Şenkal, 2005: 14). “Sivil toplum örgütleri ve yerel hareketler, yerel düzeydeki katılımların canlandırılması yoluyla yerel problemlerin çözülmesi ve yerel ağların güçlendirilmesinde önemli roller üstlenmektedirler. Sivil toplum oluşumları aracılığıyla güven ve yerel ağların harekete geçirilmesiyle, potansiyel düzeydeki sosyal ve ekonomik olanakları geliştirmek mümkün olabilecektir (Mayer, 2003: 116). Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin kentsel mekandaki bir diğeri işlevi, dezavantajlı yerleşim bölgelerinde sosyal ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve politik katılımın yükseltilmesini sağlayarak bu bölgelerde sosyal sermayenin güçlenmesini sağlamaktır (Mayer, 2003: 116)

Sivil toplum örgütlerinin, sosyal politikanın üretilmesinde sosyal politikaların yönlendirilmesi anlamında iki önemli fonksiyonu daha vardır; merkezi yönetime ve yerel yönetimlere baskı yapmak ve toplumdaki mevcut sosyal sermaye dinamiklerini harekete geçirerek sosyal politikayı kendisinin üretmesi. Bu anlamda sosyal kalkınmanın sağlanması ile ilgili çalışmalar yürüten pek çok sivil toplum örgütü, uluslararası yardım programlarının projecilerine dönüşmüş ve sosyal devlete alternatif olmuşlardır. Artık devletin kalkınmada öncelikli olarak yerine getirmekle yükümlü olduğu sosyal işlevleri giderek sivil toplum örgütleri yüklenmektedir (Yıkılmaz, 2003).

Ancak az gelişmiş ülkelerde -Türkiye’de olduğu gibi- sivil toplum örgütleri yeterince güçlü olmadıkları için sosyal hayatta düzenleyici bir rol üstlenmekte çoğu kez zorlanmaktadır (Şenkal, 2005: 14). Bu çerçevede sivil toplum örgütlerinin yukarıda belirtilen işlevlerini yerine getirilebilmesi ve dolayısıyla sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanması sürecindeki rolünü ifa edebilmesi için, gerek ulusal gerek yerel düzlemde sivil toplum oluşumlarını güçlendirecek siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal mekanizmaların işlerlik kazanması gerekmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

21. yüzyılda kentsel kamusal alanda bilinmeyen olgusunun her geçen gün daha çok artması ve bilinmeyenden kaynaklanan kentsel korkuların yarattığı baskıyla kişiler, kamusal yaşamdan çekilmekte ve özel yaşamlarını yüceltmektedirler. Bu süreçte kişiler, sosyal ve ekonomik kriterler açısından kendileri gibi olan kişilerle etkileşim içinde iken, diğeri kentlilerle aralarına aşılması güç duvarlar örmekte ve onlarla

iletişimlerini sınırlamaktadırlar. Bu durum kentte, kişilerin birbirlerine olan güveninin azalmasına ve hoşnutsuzluğuna yol açmaktadır. Orta ve üst gelir grupları sahip oldukları yaşam tarzını koruma amacıyla çeşitli önlemler alırken, alt gelir grupları kentsel ekonomik, sosyal ve kültürel süreçler içinde kentte tutunmaya ve yaşamlarını devam ettirme çabası içine girmektedirler. Kentteki formel süreçlerde kendilerine yer bulamayan kişiler, enformel süreçlere başvurumaktadırlar. Kentteki enformel süreçlerde de kendilerine yer bulmayan kişiler ise çoğu zaman yasadışı mekanizmalar içine girmektedir. Dolayısıyla kentlerde son zamanlarda yoğunlaşan yasadışı örgütler, fuhuş, hırsızlık, kap-kaç, çocuk dilencilerin ve evsiz çocukların sayısının artması bu sürecin sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır.

Her geçen gün kentlerde yaşayan kişilerin sayısının hızla arttığı göz önüne alındığında sürdürülebilir bir kentsel yaşamı sağlayabilecek alternatiflerin değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Bu noktada sosyal sermaye, sürdürülebilir bir kentsel yaşamın sağlanmasına olanak verecek önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sosyal sermayenin toplumdaki kişiler arasındaki güven, işbirliği ve iletişim ağlarının yoğunlaşmasına önem veren yapısı nedeniyle, kentsel huzurun ve barışın sağlanması yönünde kayda değer bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sürdürülebilir kentsel yaşama imkan verecek sosyal sermayenin güçlendirilmesi seçeneğinin değerlendirilmesi, büyük ölçüde kent yönetiminin inisiyatifine bağlıdır. Kent yönetimi; kentteki bireyleri ortak bir hedef –güvenli, sağlıklı ve insani yaşam koşullarına yakışır bir kentleşmenin sağlanması– çevresinde toplayarak, kişilerin birbirlerine güvenmelerinin ve birlikte çalışma yollarının açılmasını sağlayabilir. Bu ise ancak kentsel yönetim süreçlerinin aktif hale getirilmesi ile mümkün olabilir. Kentsel yönetim süreçlerine kent yöneticileri dışında, sivil toplum örgütleri, özel sektör kuruluşları ve bireyler de dahil edilmelidir. Böylece bireylerin kentlerini sahiplenmelerinin ve kentlerini yaşanabilir hale getirmenin yollarını birlikte aramalarının önü de açılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, A. Argun, (2002) *Toplumsal Sermaye: Yeni Sağın Küresel Yüzü. Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları :Sempozyum Bildirileri* (ed. Yasemin Özdek), TODAIE Yayınları, Ankara.

AKSOY Asu, ROBINS Kevin, (1999) "Modernizm ve Bin Yıl: İstanbul'da Mekanla İmtihan", *Birikim Dergisi: "Kentte Yarılma"*, sayı:123 (Temmuz), ss:53-62.

AYATA Sencer, (2003) "Yeni Orta Sınıf Ve Uydu Kent Yaşamı", *D. Kandiyoti ve A. Saktanber (haz.), Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat*, Metis Yayınları, Ankara.

AYATA Sencer, AYATA Ayşe, (2000) "Toplumsal Tabakalaşma, Mekansal Ayrışma ve Kent Kültürü", *F. Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş ve M. Türkay (haz.), Mübeccel Kıray İçin Yazılar*, Bağlam Yayınları, İstanbul, ss:151-173.

BAGCHI-SEN Sharmistha, CLINE-COLE Reginald, DEFILIPPIS James, DOUGLASS Michael, EMEL Jody, HANSON Susan, JOHNS Rebecca, LAKE Robert, (2000) *Towards A Comprehensive Geographical Perspective On Urban Sustainability, Final Report of the 1998 National Science Foundation Workshop on Urban Sustainability*.

BAKTIR Elif, "İnternet Teknolojilerinin Sağladığı Olanaklar: KOBİ'lerde Yenilikçilik Yönetimi". İnternet Adresi: <http://inet-tr.org.tr/inetconf10/bildiri/31.pdf>. Erişim Tarihi: 12.06.2006.

BARTU Ayfer, (2001) "Kentsel Ayrışım): İstanbul'daki Yeni Yerleşmeler ve Kemer Country Örneği", *F. Gümüšoğlu (haz.), 21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, Bağlam Yayınları, İstanbul, ss:145-150.

BAUMAN Zygmunt, (1999) *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

BİLGİN Nuri, GÖREGENLİ Melek, (1996) "Kentsel Katılım ve Çoğulculuk", *F. Bayramoğlu Yıldırım (ed.), Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi-WALD Yayınları*, İstanbul, 63-71.

BOURDIEU Pierre, (1986). "The Forms of Capital", *J. G. Richardson (ed.), The Handbook of Theory: Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press, 241-258.

Bölgesel Gelişme Merkezi, Erişim Adresi : <http://www.rec.org.tr> (17.04.2007)

BURT S. Ronald, (2001) "Structural Holes Versus Network Closure as Social Capital", *N. Lin, K. Cook and R. Burt (ed.), Social Capital Theory and Research*, Adline De Gruyter, NewYork, pg: 31-55.

CALDEIRA Terasa (Mart 1996) "Building Up Walls: The New Pattern of Spatial Segregation in Sao Paulo", *International Social Science Journal*, Vol:147.

CLARKE G., (2000) "Globalization Organizations, Nongovernmental Organizations", *Peace Research Abstracts Journal*, vol: 37.

COŞKUN Bayram, SEZER S., (2004) "Yerel Yönetimler ve Katılım: Muğla Kent Meclisinin Örnek Olay Olarak İncelenmesi", Yerel Yönetimler Kongresi 3-4 Aralık 2004, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Bildiriler Kitabı, ss:381-297.

ÇUKURÇAYIR M. Akif, (2003) "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", M. Acar ve H.Özgür (ed.), Çağdaş Kamu Kuramı, Alfa Yayınları, Bursa, ss.259-276.

DAVIS Mike, (1996) " Kentsel Denetim - Blade Runner'ın Ötesinde", O. Duman (çev.), Birikim Dergisi, sayı:86-87 (Haziran-Temmuz).

DOĞAN Ali Ekber, (2001) "Türk Kentlerinde Yirmi Yılın Bilançosu", Praksis Üç Aylık Sosyal Bilimler Dergisi: Kent ve Kapitalizm, sayı: 2 (Bahar), ss:97-123.

ERCAN Fuat, (1996) "Kriz ve Yeniden Yapılanma Sürecinde Dünya Kentleri Ve Uluslar arasılaşan Kentler: İstanbul", Toplum ve Bilim Dergisi, sayı: 71, ss: 61-96.

ERDER Sema, (2006) Refah Toplumunda Getto, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ERDER Sema, (2002) Kentsel Gerilim ve Enformel İlişkiler Ağı, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları, Ankara.

ES Muharrem, GÜLOĞLU Tuncay, "Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği", İnternet Adresi: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=239, Erişim Tarihi: 16.05.2006.

FIELD John, (2006) Sosyal Sermaye, Çev: Bahar Bilgen, Bayram Şen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

FUKUYAMA Francis, (1999) "Social Capital and Civil Society", 1 October 1999 [IMF Conference on Second Generation Reforms](http://www.imf.org/external/pubs/ft/conf/1999/02/01/020101a.htm), The Institute of Public Policy George Mason University.

GROOTAERT Christiaan, NARAYAN Deepa, JONES Veronica Nyhan, WOOLCOCK Micheal, (2003) "Measuring Social Capital: An Integrated Questionnaire", İnternet Adresi: <http://www.povlibrary.worldbank.org/library/view/11998>, Erişim Tarihi: 15.04.2007.

GÜNDOĞAN Ertuğrul, (2004) "Yönetim Reformlarının Gerekliği Bağlamında İyi Yönetişim ve Uygulanabilirliği", Sivil Toplum Düşünce Ve Araştırma Dergisi, sayı:6 – 7 (Nisan – Eylül), ss: 9-26.

GÜREL Sümer, (1999) "Türkiye'de Göç ve Bütünleşme Sorunsalı", Y. Sey (ed.), 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası- Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, ss:129-144.

HARVEY David., (1988) Social Justice and The City, Blackwell Publishers, Massachusetts.

IŞIK Oğuz, PINARCIOĞLU Melih, (2001) Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği, İletişim Yayınları, İstanbul.

JACOBS Jane, (1992) *The Death and Life of Great American Cities*, Vintage Boks, NewYork.

KEYDER Çağlar, (2000) "Enformel Konut Piyasasından Küresel Konut Piyasasına", Der: Çağlar Keyder, *İstanbul:Küresel İle Yerel Arasında*, Metis Yayınları, İstanbul, ss:171-190.

KIRAY Mübeccel, (1982) "Toplumsal Değişme ve Kentleşme", *Kentsel Bütünleşme*, TGAV Yayını, Ankara, ss. 57-66.

KÖSE Elif, (2004) "Yeni Bir İktidar Tarzı Olarak Liberal Yönetim Zihniyeti Ve Beşeri-Sosyal Sermaye Kavramı", 3. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 25-26 Kasım 2004, Osmangazi Üniversitesi.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) (2005) "Ekonomik Kalkınmada Sosyal Sermayenin Rolü", İnternet Adresi:

www.kosgeb.gov.tr/Ekler/Dosyalar/Yayin/150%5Csosyal%20sermaye.PDF,

Erişim Tarihi: 16.05.2007.

LIN Nan, (2001) "Building a Network Theory of Social Capital", N. Lin, K. Cook ve R. Burt (ed.), *Social Capital Theory and Research*, Adline De Gruyter, NewYork, pg:3-30.

LO Fu-Chen, YEUNG Yue-Man, (1998) *Globalization and the World of Large Cities*, The United Nations University Press, Tokyo.

MARCUSE Peter, KEMPEN Ronald Van, (2000) *Global Cities*, Blackwell Publishers, Massachusetts.

MAYER Margit, (2003) "The Onward Sweep of Social Capital: Causes and Cansequences for Understanding Cities, Communities and Urban Movements", *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol: 27, ss:110-132.

NALÇAOĞLU Halil, (1999) "Yarılamayan Kentin Batısı: Ankara ve Batikent Üzerine Notlar", *Birikim Dergisi: Kentte Yarılma*, sayı:123 (Temmuz), ss:63-65.

Nilüfer Belediyesi, 1992 Avrupa Kentsel Şartı, İnternet Adresi: www.nilufer-bld.gov.tr, Erişim Tarihi: 01.02.2007.

ÖNCÜ Ayşe (Temmuz 1999) " 'İdealinizdeki Ev' Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı", *Birikim Dergisi*, sayı:123, ss:26-34.

ÖZDEMİR Ayşe Betül, "Sanal Topluluklarda Sosyal Sermaye Oluşabilir Mi?", İnternet Adresi: http://www.isguc.org/?avc=arc_view.php&ex=263&pg=m, Erişim Tarihi:12.02.2007.

PALDAM Martin, (2000) "Social Capital: One or Many? Definition and Measurement", *Journal of Economic Surveys*, vol:6/7, pp:1-22.

PUTNAM Robert, (2000), "Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community", *Simon and Schuster Press*, New York.

PUTNAM Robert, (1995), "Bowling Alone: America's Declining Social Capital", *Journal of Democracy*, vol: 6/1.

ROSERO - BIXBY Luis, COLLADO Andrea., SELIGSON A. Mitchell, (2005) "Social Capital, Urban Settings and Demographic Behavior in Latin America", IUSSP XXV International Population Conference, Tours, France.

SAVAGE Mike, WARDE Allan., (1993) *Urban Sociology, Capitalism and Modernity*, Macmillan Press Ltd., London.

SENNETT Richard, (1996) *Kamusal İnsanın Çöküşü*, S. Durak ve A. Yılmaz (çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

SPORER Zeljka, (2004) *Knowledge-Based Economy and Social Capital in Central and East European Countries*, *Eastern European Economics*, vol: 42/6 (October-December).

ŞENKAL Abdülkadir, (2005) "Sosyal Politika Ve Sosyal Sermaye: Sosyal Sermayenin Sosyal Politikaya Etkileri Konusunda Bir Değerlendirme", *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, cilt:8/1 (Ocak).

ŞENYAPILI Tansı, (2004) *Barakadan Gecekonduya: Ankara'da Kentsel Mekanın Dönüşümü 1923-1960*, İletişim Yayınları, İstanbul.

ŞENYAPILI Tansı, (1998) "Cumhuriyetin 75.Yılı Gecekonduyunun 50. Yılı", Ed: Yıldız Sey, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Türkiye İş Bankası - Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, ss:301-316.

TAĞMAT Tuğçe Selin, (2002) *Geleceğin Kenti Üzerine Vatandaşların Deklarasyonu*, Mimarlar Odası Yayını.

TEKELİ İlhan, (1996) "Türkiye'de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üzerine", F. Bayramoğlu Yıldırım (ed.), *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi-WALD Yayınları*, İstanbul, ss:15-27.

TRIGILIA Carlo, (2001) "Social Capital and Local Development", *European Journal of Social Theory*, vol: 4/ 4.

TÜYLÜOĞLU Şevket, (2006) "Sosyal Sermaye, İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması", *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, sayı:12, ss:14-60.

UN Development Programme (1997) *Reconceptualising Governance, Discussion Paper 2, NewYork.*

WALLIS Joe, DOLLERY Brian, (2002) "Local Government Capacity and Social Capital", *University of Otago Economics Discussion Papers*, No.0207 (May).

WOOLCOCK Micheal, (1998) "Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework", *Theory and Society*, Vol:27.

Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Giderilmesi Bölgesel Konferansı 15-16 Nisan 2005, İstanbul. İnternet Adresi: http://www.la21turkey.net/dl/down/yq21/d/ProgresReport_tr.pdf. Erişim Tarihi: 15.05.2006.

YIKILMAZ Necla, (2003) "Non Government Organizations - NGO", Sosyal Araştırmalar Vakfı, İnternet Adresi: <http://www.sav.org.tr> Erişim Tarihi: 26.03.2003.

ZUKIN Sharon, (1995) "Whose Culture? Whose City?", The Culture of Cities, Blackwell Publishers, Cambridge.